

PLAN NIEUW SCHOOLGEBOUW ©© ENTWURF NEUBAU ©© PROJET DE LA NOUVELLE ÉCOLE
AMSTERDAMSCHER GRAFISCHER SCHOOL. HET NIEUW EN NIEUWERS AMSTERDAM

VAKBOND
EN VAKSCHOOL
DOOR
B. PONSTEIN

1930
GEZET, GEDRUKT EN GEBONDEN DOOR DE LEER-
LINGEN DER AMSTERDAMSCHER GRAFISCHER SCHOOL

*Aangeboden aan de gedelegeerden op
het elfde Internationale Boekdrukkers-
Congres te Amsterdam — Sept. 1930*

DE GROEIPERIODE

oor deze weinige regelen, ligt het niet in onze bedoeling, een poging te ondernemen, den lezer een overzicht te geven van den groei en de ontwikkeling van het Nederlandsche leerlingwezen. Een dergelijk ondernemen wordt niet alleen achterwege gelaten om den velen arbeid, welke het ook maar eenigszins volledig weergeven van deze geschiedenis eischen zou, maar ook, omdat wij deze gelegenheid in het bijzonder willen benutten, de aandacht der vertegenwoordigers van de verschillende buitenlandsche grafische vakbonden te vestigen op de Amsterdamsche Grafische School, haar onderwijs en haar verhouding tot het georganiseerde bedrijfsleven. ☒ Deze poging wordt niet ondernomen, omdat wij zouden meenen, onzen gasten iets heel groots of indrukwekkends te kunnen aanbieden. Allermint! Wij, als bewoners van een klein land, met een beperkt taalgebied, weten maar al te zeer, dat het niet op onzen weg ligt, wereldschokkende dingen te doen. De afzonderlijkheid van onze vaderlandsche taal heeft voor het drukkersbedrijf b.v. een bijzonder nadeel; n.l.: dat de oplagen onzer boeken en kranten klein zijn en onze literatuur in haar oorspronkelijken vorm slechts in beperkte mate over de grenzen komt. De ietwat geïsoleerde positie heeft ook haar voordeelen. En wel in de eerste plaats, wijl wij daardoor in sterke mate op eigen kracht zijn aangewezen, hetgeen het initiatief ontwikkelt en het zelfvertrouwen sterkt. ☒ Bij wijze van inleiding, zullen wij ons, ondanks ons voornemen tot beknoptheid, moeten bezondigen met 't geven van een kort historisch overzicht van het leerlingwezen in het

grafisch bedrijf hier te lande. ✎ Voorzoover de kennis onzer drukkersgeschiedenis gaat, werden de jeugdige boekbewerkers meestal beschouwd en behandeld als een noodzakelijk kwaad, niet te vermijden bij het exploiteeren eener drukkerij. Traden de jongens bij een werkgever in dienst, dan gold het niet in de eerste plaats, den nieuw aangekomene een vak te leeren waarin hij onder alle omstandigheden zijn brood verdienen kon. Hoofdzaak was, den jongeman zoo spoedig mogelijk te dresseeren voor bepaald routinewerk. ✎ Dit bracht met zich mede, zoodra onze jeugdige vriend wat ouder werd en hij een hooger loon moest verdienen, dat dan de werkgever den oudere ontsloeg en opnieuw jongeren africhtte opeenvoudig werk. ✎ Men meene niet, dat het slechte voorbeeld, hetwelk de ouders konden nemen aan den toestand in het grafisch bedrijf en de daarin werkenden, een waarschuwing van beteekenis zou zijn, hun kinderen van dit ambacht terug te houden. De hoop was aanwezig, dat hun kinderen beter zouden slagen, dan de velen, wien het niet gelukte, het tot goed vakman te brengen. ✎ Een andere omstandigheid is voor een goede beoordeeling der oorzaken van dit euvel: de economische toestand der arbeidersklasse. In den regel ging het zóó, dat vele ouders al blij waren, als zij hun zoon in een werkplaats konden onderbrengen, waar hij wellicht een vak kon leeren. Het kind kon dan geld verdienen, hetwelk voor de instandhouding van het huisgezin van de grootste beteekenis was. ✎ Hierbij mag vooral niet uit het oog verloren worden, dat de keuze van een vak niet uitsluitend beheerscht werd (en ook nog niet wordt) door de aspiraties van het nog zoo jonge mensch. Het was vooral de economische nood in het arbeidersgezin, welke hier een belangrijk woordje meesprak. ✎ De toestand in andere vakken was

over het algemeen niet beter dan in het drukkersbedrijf; vrijwel overal was de vraag naar jonge, goedkoope arbeidskrachten groot. Vandaar dat de slechte toestand in het grafisch bedrijf voor de ouders van „vak-rijpe” kinderen niet zóó afschrikwekkend was, dat men het er niet eens op durfde wagen Met het veelal ongelukkige gevolg, dat de jonge vakgenoot, door de overvoering der arbeidsmarkt met jeugdige werkkrachten, op lateren leeftijd geen loonend werk kon bekomen en zeer vaak als soldaat in Indië zijn leven eindigde. ✎ Het spreekt wel vanzelf, dat dergelijke toestanden alles behalve bemoedigend werkten op de overgebleven oudere gezellen, teneinde door gemeenschappelijk optreden hun patroons te bewegen, hun loon te verhoogen en in overeenstemming te brengen met den levensstandaard dier dagen. Een dergelijke poging zou nog in belangrijke mate bemoeilijkt zijn geworden door het feit, dat ook de patroons alles behalve welvarend genoemd konden worden; ook zij hadden in sterke mate te lijden onder den slechten bedrijfstoestand. De levensstandaard van een groot aantal patroons was even beroerd als die der gezellen. En, waar niet is, verliest zelfs de keizer zijn recht. Er bestaat een Nederlandsch spreekwoord, hetwelk zegt „Leege kisten geven twisten”. Met deze uitdrukking wil men te kennen geven, dat het moeilijk was in armoedige omstandigheden met velen goed samen te werken ✎ Een en ander had mede tengevolge, dat het grafisch bedrijf zoowel in economisch als technisch opzicht op zeer lage basis stond. Door het ontbreken van een planmatig opleidingssysteem was het heel vaak toeval, indien hier of daar eenige bekwame vaklieden kwamen. ✎ Deze toestand werd tenslotte zóó ergerlijk, dat het grafisch bedrijf vele jaren zoowel voor patroons als gezellen tot de slechtst betaalde en betalende ambachten van

ons land behoorde. Het technisch kunnen bewoog zich op zeer laag peil. ☒ De Algemeene Nederlandsche Typografenbond zag de gevaren van een slecht opleidingssysteem reeds heel vroeg in. Uit de oude statuten van dezen vakbond blijkt reeds, dat hij vóór zestig jaren zijn volle aandacht aan het leerlingwezen gaf. Dit geschiedde natuurlijk niet uitsluitend met de op zichzelf prijzenswaardige bedoeling, het vak technisch op een hooger plan te brengen. Voor de in gering aantal georganiseerde arbeiders was in deze de economische zijde der zaak het belangrijkste. Het bestuur van den vakbond ging toch van de zeer voor de hand liggende veronderstelling uit, dat een bekwaam vakman beter en met meer vrucht voor zijn rechten kan optreden dan de middelmatige of de „kruk”. Bovendien was het voor de vakvereniging buitengewoon moeilijk, om, wanneer zij na de een of andere mislukte actie, welke lang niet tot de zeldzaamheden behoorden, de slachtoffers — vooral wanneer het slechte vaklieden waren — weer elders onder dak te brengen. ☒ Door den slechten bedrijfsstoestand en de allesbehalve rooskleurige omstandigheden van de arbeiders in het algemeen, kwam het meermalen voor, dat de oudere vakgenoot in zijn jongen collega een gevaarlijken concurrent zag. Ons zijn zoowel uit eigen ondervinding als uit vanhooren-zeggen gevallen bekend, waarbij zoowel zettters als drukkers er angstvallig tegen waakten, dat de aan hun zorg toevertrouwde jongens al te veel vakkennis opdeden. Het kwam zelfs voor, dat, wanneer een drukker het een en ander aan zijn machine moest verstellen en hij wilde niet dat zijn „leerling” hiermede vertrouwd raakte, dat dan den jongen werk werd opgedragen, ver van de machine verwijderd of om een boodschap werd gestuurd. Dergelijke handelingen kwamen niet voort uit kwaadaardigheid, maar

moeten beschouwd worden als het resultaat van vrees, dat zij door de jonge arbeidskrachten later van hun zoo moeilijk verworven plaats gedrukt zouden kunnen worden. ☒ Hiertoe bestond reden. De arbeiders hadden maar al te vaak ondervonden, dat, als de patroon een goedkoopere werkkracht kon krijgen — en dat zijn vrijwel altijd de jonge menschen — hij er niet tegen opzag, zijn oudere, dus hooger loon verdienende, arbeiders te ontslaan. Als reactie op dergelijke handelingen, heeft het bedrijf een periode medegemaakt, waarin iedere nieuwe leerling door de oudere gezellen met een groote mate van vijandigheid werd ontvangen. Dat de hieruit voortspruitende mentaliteit niet in het belang was van het bedrijf, spreekt welhaast vanzelf. ☒ Het was de strijd tegen de jongens-exploitatie en voor een goede vakopleiding welke het werken kenmerkte van den Algemeenen Nederlandschen Typografenbond. Vooral gedurende de eerste decennia van zijn bestaan, werd hieraan veel aandacht geschonken. Er is zelfs een periode geweest, dat een vakgenoot slechts dan tot het lidmaatschap werd toegelaten, indien hij in staat was, aan zekere vaktechnische eischen te voldoen! ☒ Steeds en steeds weer bleek, naast andere moeilijkheden welke overwonnen moesten worden, dat het te groote aantal jeugdige werkkrachten en het lage peil van vaktechnisch kunnen, blijvende beletselen waren om tot betere vaktstanden te komen. ☒ In 1914 bracht een voor geheel Nederland geldende Collectieve Arbeids-Overeenkomst voor het boekdrukkersbedrijf een kentering. In deze Collectieve Arbeids-Overeenkomst werd onder meer voor het geheele land vastgelegd, dat op een bepaald aantal volwassen gezellen, slechts een in verhouding hiermede staand aantal leerlingen mocht worden opgeleid. Hoewel de in dit contract vastgestelde getalsverhouding te ruim is,

in verhouding tot de behoefte aan nieuwe werkkrachten voor het bedrijfsleven, maakte zij toch een einde aan den ongelimiteerden opfok. ☒ Deze maatregel was echter uitsluitend voor de boekbewerker van economische betekenis: door beperking van het aantal leerlingen, hoopte men den vaktoestand te verbeteren. Een bewijs dat de hervormingsverlangens niet in de richting der vaktechnische ontwikkeling gingen, is, dat nevens de vaststelling van het aantal leerlingen, de eerste Collectieve Arbeids-Overeenkomst voor de typografie zweeg over hun vakopleiding. Dat werd pas in het drie jaar later gesloten contract aan de orde gesteld. ☒ Vermeld dient te worden, dat de arbeiders hiervóór reeds pogingen deden, het technisch peil van het grafisch bedrijf omhoog te brengen. Dit streven werd door een aantal patroons en chefs gesteund. Een der resultaten dezer belangstelling in de technische en æsthetische zijde van het boekdrukkersvak was, dat in 1910 de Bond van Typografische Studiegezelschappen werd opgericht. ☒ Deze Bond stelt zich ten doel, de vaktechnische bekwaamheden harer leden stelselmatig te vergrooten, door het houden van vergaderingen waar technische vraagstukken worden besproken, het organiseeren van prijsvragen en tentoonstellingen, het uitgeven van 'n goed verzorgd maandblad en het geven van vaktechnische voorlichting. Het ligt voor de hand, dat deze organisatie zich voornamelijk bezig hield met het bijbrengen van vaktechnische bekwaamheden aan de volwassen gezellen. ☒ Ook moet er op gewezen worden, dat de afdelingen der vakbonden in verschillende gemeenten hun leden door vakcursussen op een hooger technisch plan hoopten te brengen; de bekwaamste vaklieden traden dan 's avonds in speciaal hiervoor belegde cursussen als vakleeraren voor hun jongere of minder ervaren collega's

op. ☒ Wij meenen dit even te moeten vermelden, opdat niet de meening postvatte, alsof aan vaktechnische opleiding in het geheel niets gedaan werd. Uit het hiervoor gaande blijkt wel, dat de georganiseerde arbeiders — de Bond van Typografische Studiegezelschappen bestond en bestaat voor het overgrootste deel uit typografenbonders — wel de noodzakelijkheid gevoelden van een stelselmatige vakopleiding. De roomsche arbeidersvakbond heeft voor dit doel een speciaal vakbureau in het leven geroepen. ☒ Toen dan ook in 1917 de hiervoor genoemde collectieve arbeids-overeenkomst met de noodig gebleken wijzigingen opnieuw voor een tijdperk van drie jaren werd afgesloten, werd aan dit contract als onverbrekkelijk onderdeel, een leerlingen-regeling toegevoegd. Het is de voornaamste stuwkracht en oprichter van de Amsterdamsche Grafische School, wien de eer van het peetschap der leerlingen-regeling in de typografie toekomt, n.l. den heer F. J. A. M. Wierdels. In den loop der jaren is zoowel de collectieve arbeids-overeenkomst als de leerlingen-regeling herhaaldelijk herzien en de laatste vooral verbeterd. Na de eerste jaren van voelen en tasten, waarin men ervaring opdeed, was men beter in staat te voorzien in de behoeften ten deze. ☒ De voornaamste bepalingen ten aanzien der leerlingen komen hierop neer: Om tot leerling te kunnen worden toegelaten, moet hij den leeftijd van veertien jaren bereikt en die van zestien nog niet overschreden hebben. De wet verplicht iederen patroon, alvorens een leerling toe te laten, den jongen sollicitant aan een officieel geneeskundig onderzoek te doen onderwerpen. Dit wettelijk voorgeschreven geneeskundig onderzoek naar den gezondheidstoestand van den leerling houdt voornamelijk verband met de bijzondere eischen, welke de beoefening van het grafisch ambacht aan zijn dienaren stelt. Bovendien eischt de leerlingen-regeling een

geneeskundig onderzoek der oogen van den aanstaanden drukkersleerling, teneinde te voorkomen, dat een lijder aan kleurenblindheid tot drukker wordt opgeleid. Afzonderlijke leergangen zijn ingericht voor handzetters, machinezetters, drukkers, stereotypeurs en alle branches van den diepdruk. ☒ De vakopleiding der boekbinders wordt in een afzonderlijke regeling als onderdeel der Collectieve Arbeids-Overeenkomst in het boekbindersbedrijf geregeld. ☒ Over het algemeen duurt de leertijd vier jaren; machinezetters en stereotypeurs zijn anderhalf jaar „in den leer”. Voor den aanstaanden machinezetter bestaat bovendien het voorschrift, dat hij het bewijs van bekwaamheid als handzetter verworven moet hebben, alvorens hij als leerling-machinezetter wordt toegelaten. Het eerste half jaar van den leertijd geldt als proeftijd; zoowel de patroon als de leerling kunnen in dien tijd met een opzegging van veertien dagen de leerovereenkomst verbreken. ☒ Elk jaar wordt omtrent den jongen zijn vorderingen een onderzoek ingesteld; na het eerste en derde leerjaar een onderzoek ter werkplaats, na het tweede leerjaar een tusschen-examen en na het vierde leerjaar het eind-examen. ☒ Wanneer de jonge vakman na voleinding van zijn leertijd voldoen kan aan de gestelde eischen, wordt hem een bewijs van bekwaamheid uitgereikt. Schiet hij hierin te kort, dan wordt hem een jaar later nog eenmaal de gelegenheid geboden, zich aan een examen te onderwerpen. Kan hij dan nog niet aan de gestelde eischen voldoen, dan moet hij uit het grafisch bedrijf verwijderd worden. ☒ De collectieve arbeids-overeenkomst bevat de bepaling, dat werknemers, geboren na 31 December 1908, die niet in het bezit zijn van het bovenbedoelde bewijs van bekwaamheid, niet als erkend vakarbeider in het bedrijf mogen werkzaam zijn. Alleen in zeer bijzondere gevallen wordt hiervan afgeweken.

LEERLINGWEZEN

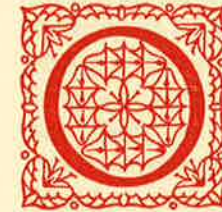
Toen door de na veel strijd in gemeenschappelijk overleg tot stand gekomen nieuwe verhoudingen in het grafisch bedrijf de hiervoor zeer beknopt weergegeven vakopleiding was mogelijk gemaakt, kwam als het ware vanzelf de behoefte, deze vakopleiding zoo goed mogelijk te doen zijn. Ondanks het vooroordeel dat bij vele vakgenooten bestaat tegen de ambachtsschool, is het schier voor geen tegenspraak vatbaar, dat de vakschool het bij uitstek geschikte lichaam is, om leiding te geven aan het streven, de vakgenooten op een hooger technisch en artistiek plan te brengen. ☒ Om de beteekenis van de vakschool voor de bedrijfsgenooten te teekenen, zullen wij hier allereerst eenige aandacht wijden aan de hulp welke zij den volgens onze leerlingen-regeling op te leiden jongen bieden kan. ☒ In de leerlingen-regeling, waarvan wij hiervoor een omschrijving gaven, komt onder meer de bepaling voor, dat de werkgever verplicht is, den leerling gelegenheid te geven zich gedurende den werktijd op erkende vakscholen te bekwamen. De Amsterdamsche Grafische School is een dier erkende vakscholen. Voor de te Amsterdam in de grafische vakken op te leiden jongelui is de toestand, als uitvloeisel van dit voorschrift, als volgt geregeld. ☒ De jongens worden door den patroon aangenomen en na geneeskundig onderzoek in zijn werkplaats te werk gesteld. Voor de opleiding van den jongeman wordt een gezelschap aangewezen. Deze arbeider, die een te goeder naam en faam bekend staand vakman is, heeft de persoonlijke zorg en verantwoordelijkheid voor de opleiding van zijn

leerling. ✂ Naast de practische opleiding welke hij ter werkplaats ontvangt, is de patroon verplicht, den jongen twee halve dagen per week naar de Amsterdamsche Grafische School te zenden. ✂ Hier ontvangt de leerling dan een stelselmatige practische en theoretische opleiding, welke zooveel mogelijk aansluit op de eischen, welke de practijk van het dagelijksche leven aan de werkplaats stelt. Het door het volgen van dit vakonderwijs te derven loon, wordt voor de helft door den patroon vergoed, de andere helft wordt door den jongen gedragen. De resultaten van deze gemengde opleiding zijn gunstig te noemen. ✂ Dit is echter niet de eenige manier, waarop de vakschool zich verdienstelijk maakt voor onze jonge boekbewerkers. ✂ De vakschoolleeraren geven n.l. ook zoogenaamd schriftelijk vakonderricht. Dit schriftelijk vakonderricht is bestemd voor de gecontracteerde leerlingen buiten Amsterdam; voornamelijk voor die plaatsen, waar geen grafische vakscholen zijn. Deze schriftelijke cursussen zijn zoodanig ingericht, dat zij volledig aansluiten op de eischen, welke de leerlingen-regeling aan haar contractanten stelt. Om de veertien dagen ontvangen de leerlingen per post een les. Deze les moet door den leerling na acht dagen schriftelijk beantwoord worden. De daar op volgende week krijgen de jongens het door hen ingezonden werk weer terug, voorzien van de door de leeraren noodig geoordeelde bemerkings. De helft van de hieraan verbonden kosten worden door de vakvereniging gedragen; de leerling betaalt de andere helft. ✂ Tenslotte dient nog medegedeeld te worden, dat onze vakschool zich ook verdienstelijk maakt voor de ouderen. Hiervoor zijn zoogenaamde avondcursussen ingericht, waardoor de oudere vakgenooten in de gelegenheid zijn, in de avonduren hun vakkennis te vergrooten en te versterken. Zij, die overdag de school bezoeken, worden

niet tot de in de avonduren gegeven lessen toegelaten. ✂ Hoewel het natuurlijk voor de betrokkenen niet erg aantrekkelijk is, om na een dag van arbeid in de werkplaats, een groot aantal winteravonden weer in de zelfde „grafische” omgeving te zitten waar men den dag reeds doorbracht, sporen wij desondanks onze menschen aan, indien zij dit ook maar even noodig achten, deze cursussen te bezoeken. Om de noodzakelijkheid van vermeerdering der vakkennis aan te toonen, wijzen wij onze leden op de geweldige veranderingen, welke de techniek van het grafisch bedrijf in de laatste jaren ondervond. Dat geldt niet alleen voor de geheel nieuwe methode bij het inrichten van smoutwerk voor de handzetter, doch in niet mindere mate is dit van belang voor den boekdrukker. De machines worden steeds gecompliceerder. In dezen tijd van rationalisatie wordt alles wat maar eenigszins aan de machine kan worden overgedragen, niet meer door menschenhanden verricht. ✂ Om een simpel voorbeeld te noemen. Vroeger kenden wij op onze drukkerijen heel veel inleggers. Deze inleggers waren, wanneer zij niet op de pers stonden, veelal „Manusjus-van-alles”. Later zijn echter de inlegapparaten gekomen, welke den inlegger geleidelijk hebben verdrongen. Dit bracht echter een nieuwe situatie voor den drukker. Want bij de aanvragen der werkgevers om drukkers, wordt herhaaldelijk als voorwaarde van aanneming de eisch gesteld, dat de betrokkene moet kunnen omgaan met inlegapparaten van verschillend type. ✂ Om onze menschen hiertoe in de gelegenheid te stellen, wordt op deze avondcursussen aan drukkers onderwezen, op welke wijze de verschillende systemen behandeld moeten worden. ✂ Wij zouden nog vele andere voorbeelden hieraan kunnen toevoegen, doch meenen, dat dit overbodig genoemd mag worden. Ook

zonder verdere uitwijding dezerzijds, zullen de lezers er wel van doordrongen zijn, dat de vakopleiding aan de Amsterdamsche Grafische School een belangrijke rol speelt in de technische ontwikkeling van het bedrijf hier te lande en dat zij een grooten steun kan zijn voor den boekbewerker in zijn maatschappelijk leven. ☼ Zou het eenmaal zoover komen met de vakopleiding, dat iedere leerling enkele jaren in de vakschool theoretisch en practisch werd onderwezen, dan zou voorop moeten staan, dat de getalsverhoudingen gewaarborgd blijven, opdat er een behoorlijke en groote kans aanwezig is, dat de aldus opgeleide jongeman ook later in zijn vak een boterham zal kunnen verdienen. ☼ De beste waarborg hiervoor is, dat enkele leden van de plaatselijke opleidingscommissie zitting nemen in het verantwoordelijke bestuur der school. Hierdoor zal het mogelijk zijn, de zoozeer gevreesde en voor het bedrijf noodlottige overvoering met werkkrachten tegen te gaan. ☼ Opgemerkt moet nog worden, dat het bestuur der Amsterdamsche Grafische School is samengesteld uit patroons en arbeiders. In de twaalf jaren, dat de Amsterdamsche Grafische School bestaat, viel een goede samenwerking tusschen de vertegenwoordigers der patroons en gezellen te constateeren. Dit is zeer verklaarbaar, omdat allen gedragen werden door één gemeenschappelijk belang: het op hooger technisch plan brengen van het grafisch bedrijf. ☼ Om dit te bevorderen, wordt o.m. elk jaar in de school een tentoonstelling gehouden, waar het door de leerlingen gemaakte werk gedurende enkele dagen voor ieder gratis is te bezichtigen. ☼ Na deze beschrijving van het leerlingwezen en de Amsterdamsche Grafische School in het algemeen, geven wij nu den directeur dezer onderwijsinrichting het woord, om ons een kijkje op het ontstaan der school, haar inrichting en werk te geven.

SCHOOLONDERWIJS

Op den mensch schijnt het klimaat een bijzonderen invloed uit te oefenen. Lachende blauwe luchten, eeuwig besneeuwde bergtoppen, groenende dalen, zwaar beboschte bergruggen schijnen den mensch een ander temperament te verleenen dan vlakke velden en bewolkte luchten. ☼ De bewoners van de lage landen, Nederland, vliegen niet zoo spoedig in het harnas, winden zich niet schielijk op, geraken niet in een ommezien in vuur in vlam, zooals de bewoners van zuidelijke landen. De Nederlander is kalm, bedaard, houdt van wikken en wegen, ziet eens hoe anderen het doen en tenslotte, als hij een besluit neemt, gaat hij bedachtzaam aan het werk. ☼ Voor beide karakters, de geestdriftige en de bedachtzame is iets te zeggen. ☼ Het bedachtzame karakter van den doorsnee Nederlander manifesteert zich ook in het vakonderwijs. ☼ Terwijl in de naburige landen reeds wettelijk voorgeschreven vakschoolbezoek was ingevoerd, aarzelde men nog maar steeds in Nederland. Voor en alear er de eerste school voor de typografie te Utrecht werd gesticht, had er in de vakbladen een levendige gedachtenwisseling plaats tusschen voor- en tegenstander van vakonderwijs op daarvoor speciaal ingerichte gelegenheden. ☼ Maar als de Nederlander eenmaal in gang is gebracht, dan weet hij van doorzetten. ☼ Toen dan ook het besluit was genomen een vakschool te stichten, deed men het ook goed. Na Utrecht volgde 's-Gravenhage, Rotterdam, Groningen en tenslotte Amsterdam. Te Rotterdam en Groningen bleek te weinig steun aanwezig te zijn, zoodat daar het dagschool-onderwijs na een betrekkelijk

korten tijd weer verdween. Te betreuren valt het zeker, doch de geschiedenis der menschheid is vol van dergelijke kortzichtige daden. ✎ Amsterdam heeft wel lang gewacht, al eer zij overging binnen haar muren een dag- en avondschool op te richten voor de grafische vakken. ✎ Voor de geschiedenis van het vakonderwijs in Nederland is de eerste Juli 1918 een gedenkwaardige dag. Het was op dien dag dat de Amsterdamsche Grafische School haar deuren wijd open zette om zooveel mogelijk personen binnen te laten, die zouden kunnen profiteeren van het onderwijs, gegeven door een groep zeer bekwame en ontwikkelde vaklieden. ✎ Reeds dadelijk nam de school een bijzondere plaats in. Het vakonderwijs wordt aan de Nederlandsche vakscholen gegeven in dag- en avondonderwijs. ✎ De leerlingen van de lagere school komende, worden of op de werkplaats, of op een dagschool geplaatst. Zij die op een werkplaats geplaatst worden, kunnen van den „halve-dag-cursus” d.i. twee halve dagen per week of van het avondonderwijs profiteeren. De leerlingen die naar een vakschool gaan, ontvangen uitsluitend op de school de eerste vakopleiding. Uit ervaring kan ik getuigen, dat het volledig dagvakonderwijs aan de leerlingen verreweg de voorkeur verdient. ✎ Maar het spreekwoord zegt niet te vergeefs: het beste is soms de vijand van het goede. Dat wil zeggen, dat men door het beste te willen, doch niet te kunnen geven, het goede verwaarloost. ✎ Dat zagen de vertegenwoordigers van de arbeidersorganisaties te Amsterdam in 1918 zeer goed in. Ze wilden een school voor allen en niet voor een klein groepje. ✎ Door het bestuur der Amsterdamsche Grafische School werd nu besloten, dat de leerlingen, werkzaam in het typografisch en boekbindersbedrijf, voor die bedrijven bestond aan de Amsterdamsche Grafische School aanvankelijk alleen maar

volledig dagonderwijs, tweemaal per week telkens een halve dag onderwijs aan de school zouden kunnen ontvangen. ✎ Die nieuwigheid sloeg in. De leerlingen stroomden toe. De vertegenwoordigers der arbeidersorganisaties hadden het juiste middel weten te vinden om de school populair te maken. De school was nu gemeengoed van de geheele Amsterdamsche grafische wereld. ✎ Dat zit zoo: zoowat alle leerlingen die in de practijk der typografie op de drukkerij werkzaam waren, bezochten de dagschool en met eigen oogen konden ze aanschouwen op welke deugdelijke wijze het vakonderwijs plaats vond. Het waren de leerlingen der werkplaats, die den hechten band gingen vlechten, welke het practische bedrijfsleven met de school zou verbinden. Ook de avondschoon sloeg in. Ze had heel spoedig onder de vakgenooten burgerrecht verworven. ✎ Aan de technische installatie der Amsterdamsche Grafische School werd de meeste zorg besteed, uitgaande van de gezonde stelling dat men een vak niet leert door praten, maar door doen. ✎ Aanvankelijk was de volledige dagcursus voor het machinezetten gesteld op een drie-jaarlijksche: twee jaren handzetten en één jaar machinezetten. In de practijk bleken de leerlingen, die de werkplaats ingingen, te jong te zijn. Overleg werd gepleegd met de Leerlingen-Commissie, gevormd door de vakverenigingen, en dit overleg leidde er toe, de opleiding voor machinezetten te geven in een drie-jaarlijkschen als handzetter en een één-jarigen cursus als machinezetter. Uit de resultaten van dezen maatregel bleek, welk een nuttig resultaat deze wisselwerking van gedachten tusschen de school en het bedrijfsleven kan hebben. ✎ De leerlingen van den volledige dagcursus ontvangen per week 36 uur onderwijs. Hiervan wordt het grootste gedeelte besteed aan de practijk, zooals blijkt uit de achterstaande tabel:

ROOSTER VAN DEN DRIE-JARIGEN DAGCURSUS

VAKKEN	AANTAL UREN PER WEEK											
	Letterzetten en Boekdrukken			Machinezetten			Bedrijfsleiding			Boekbinden		
	1e	2e	3e	1e	2e	3e	1e	2e	3e	1e	2e	3e
Praktijk.	25 1/2	25 1/2	24	—	—	33	25	24 1/2	21	25 1/2	25 1/2	24
Vaktheorie.	1	1	2	—	—	—	1	1	2	1	1	2
Algemeene theorie.	1	1	1	—	—	—	1	1	1	1	1	1
Papierkennis.	1/2	1/2	1/2	—	—	—	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2
Reproductie methoden.	1/2	1/2	1/2	—	—	—	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2
Boekh. en Arb. Wetgeving	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
Nederlandsche taal.	2	2	2	—	—	3	—	—	—	2	2	2
Teekenen.	4 1/2	4 1/2	4 1/2	—	—	—	4	4 1/2	4	4 1/2	4 1/2	4 1/2
Prijsberekenen.	—	—	—	—	—	—	1 1/2	1	1	—	—	—
Bedrijfsleiding.	—	—	—	—	—	—	1/2	1	1/2	—	—	—
Machinezetten.	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—
Perspectief, projectie en beschrijvende meetkunde	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kunstgeschiedenis	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Anatomie.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Praktijk Schriftlithografie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Praktijk Chromolithografie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Andere Vakken.	1	1	1 1/2	—	—	—	1	1	1 1/2	1	1	1 1/2

ROOSTER VAN DEN DRIE-JARIGEN DAGCURSUS

VAKKEN	AANTAL UREN PER WEEK											
	Kantoorboekbinden			Persvezguldien			Lithografie			Steendrukken		
	1e	2e	3e	1e	2e	3e	1e	2e	3e	1e	2e	3e
Praktijk.	25 1/2	25 1/2	24	25 1/2	25 1/2	24	—	—	—	25 1/2	25 1/2	25 1/2
Vaktheorie.	1	1	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2
Algemeene theorie.	1	1	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—
Papierkennis.	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	—	—	—	—	—	—
Reproductie methoden.	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	—	—	—	—	—	—
Boekh. en Arb. Wetgeving	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nederlandsche taal.	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Teekenen.	4 1/2	4 1/2	4 1/2	4 1/2	4 1/2	4 1/2	7 1/2	7 1/2	7 1/2	4 1/2	4 1/2	4 1/2
Prijsberekenen.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bedrijfsleiding.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Machinezetten.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Perspectief, projectie en beschrijvende meetkunde	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
Kunstgeschiedenis	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
Anatomie.	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
Praktijk Schriftlithografie	—	—	—	—	—	—	12	12	10	—	—	—
Praktijk Chromolithografie	—	—	—	—	—	—	9 1/2	9 1/2	11 1/2	—	—	—
Andere Vakken.	1	1	1 1/2	1	1	1 1/2	—	—	—	—	—	—

De school beschikt over een lithografie, een steendrukkerij met offsetpers, steenslijpmachine, vergroot- en verkleinapparaat en acht handpersen, vier zetterijen voorzien van de noodige lettervoorraad, werktuigen en gereedschappen, benevens een tweetal zetmachines (Linotype en Intertype Esm), drie boekdrukkerijen met gezamenlijk elf degelpersen, zeven snelpersen en twee inlegapparaten, drie binderijen met gezamenlijk drie verguldpersen, een vouw-, een naai-, een aanlijm-, een rugrondezet-, een linieer- en een nietmachine, behalve de benodigde hand-verguld en andere gereedschappen. ☒ In het afgelopen jaar 1929, werd de school bezocht door 799 leerlingen, n.l. voor het volledig dagonderwijs 119, voor het gedeeltelijk dagonderwijs 192 en voor het avondonderwijs 488. ☒ Ruim 200 leerlingen, wonende buiten Amsterdam, namen deel aan den schriftelijken cursus. ☒ Er is slechts één schaduwzijde, een zeer hinderlijke, namelijk deze, dat het schoolgebouw te klein is. Doch ook in dit opzicht kan de Amsterdamsche Grafische School de toekomst met een gerust hart tegemoet zien. Er is op het oogenblik een schoolgebouw in voorbereiding en ik hoop en verwacht, dat het in dit boekje afgedrukt plan binnen een heel kort tijdbestek werkelijkheid zal zijn geworden.

Na deze uiteenzetting van den directeur der Amsterdamsche Grafische School, den heer L. Ronner, die zich onmiddellijk bereid verklaarde, den bezoekers van het te Amsterdam te houden elfde congres van het Internationaal Boekdrukkers-Secretariaat omtrent de aan zijn leiding toevertrouwde onderwijs-inrichting in te lichten, meen ik deze korte schets te mogen beëindigen. Dat zij er toe bijdrage, ook buiten de grenzen van ons klein land belangstelling te wekken voor dit belangrijke onderdeel onzer gemeenschappelijke taak!

DE WERKPLAATSEN
‘
LES ATELIERS
‘
DIE WERKSTÄTTE
‘

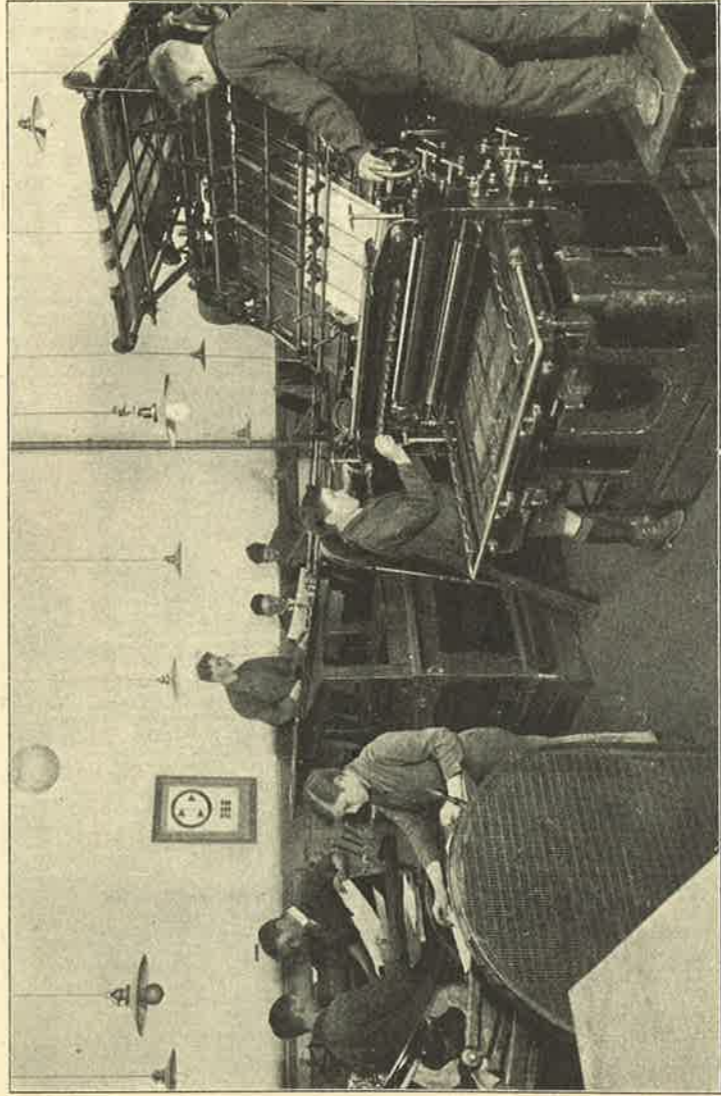
AMSTERDAMSCH
GRAFISCHE SCHOOL

ZETTERIJ

©© L'ATELIER DE COMPOSITION

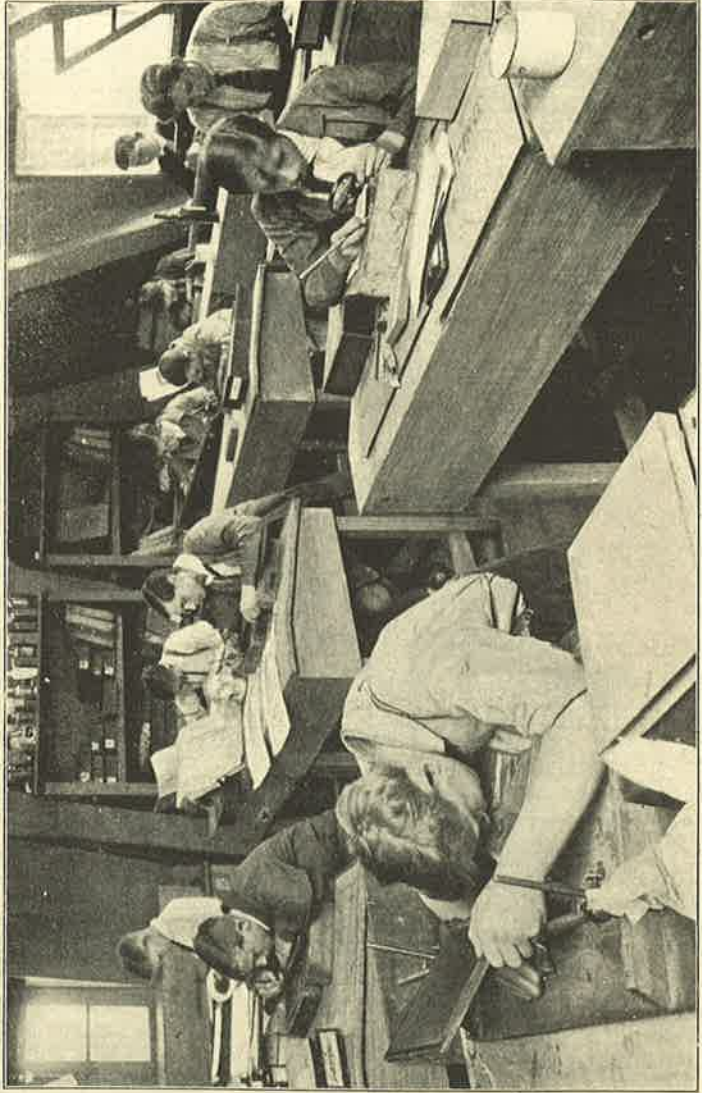
©© SETZERSAAL

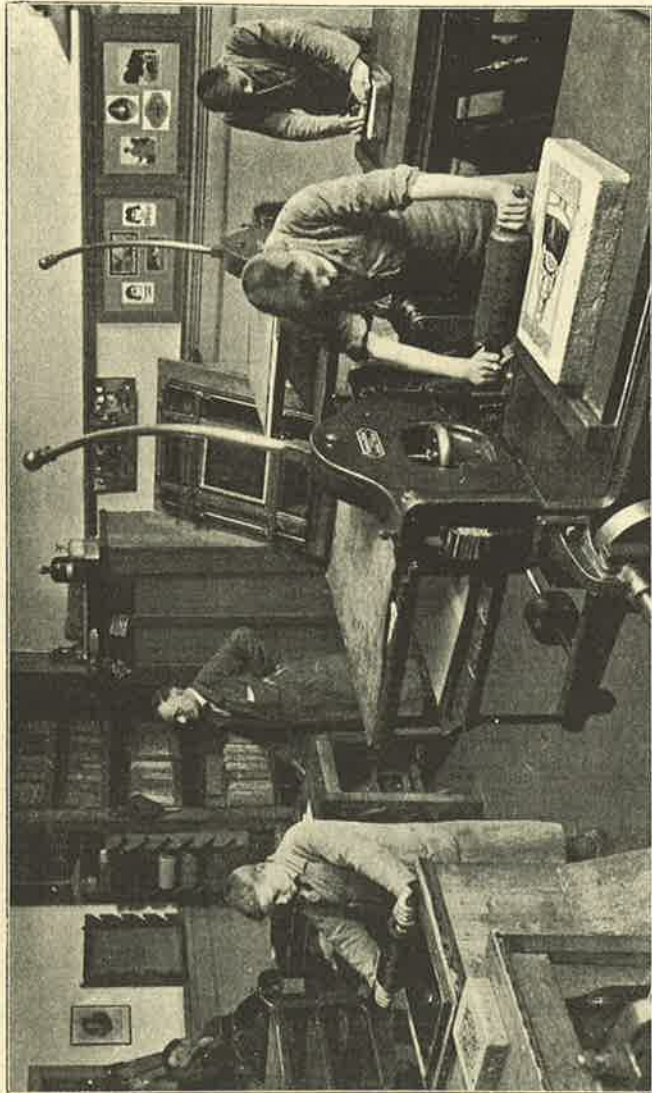
BOEKDRUKKERIJ

©© L'IMPRIMERIE

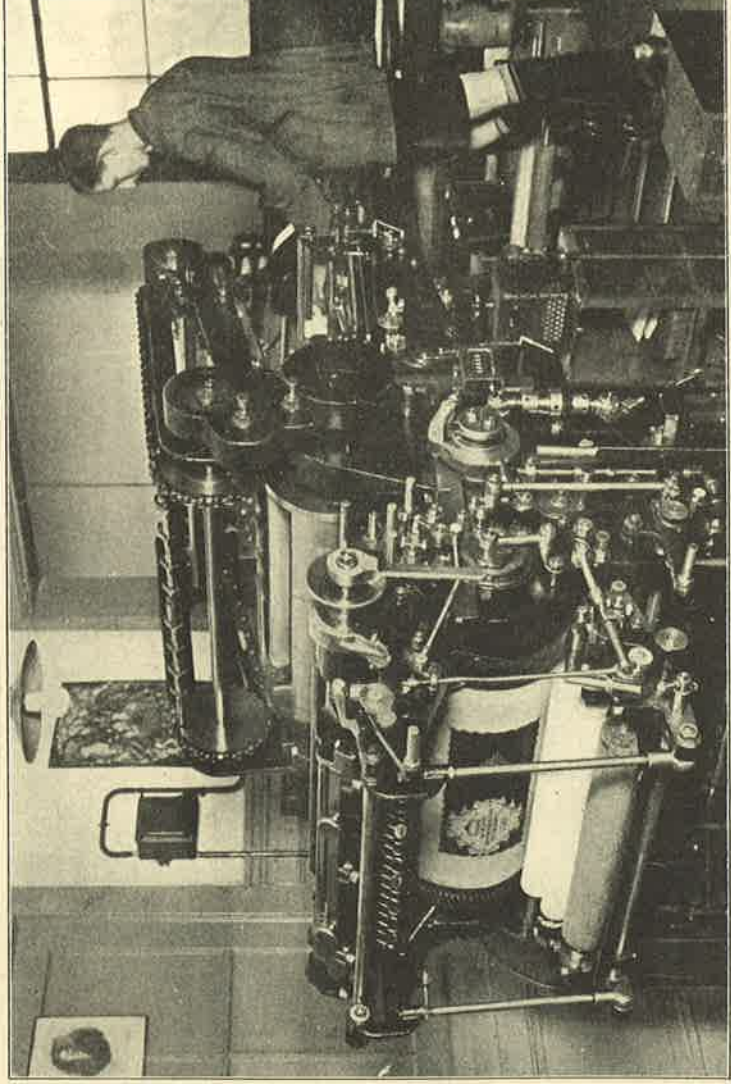
©© BUCHDRUCKEREI

LITHOGRAFIE © L'ATELIER DE LITHOGRAPHIE ©© LITHOGRAPHIE

STEENDRUKKERIJ © L'ATELIER D'IMPRESSION LITHOGRAPHIQUE ©© STEINDRUCKEREI

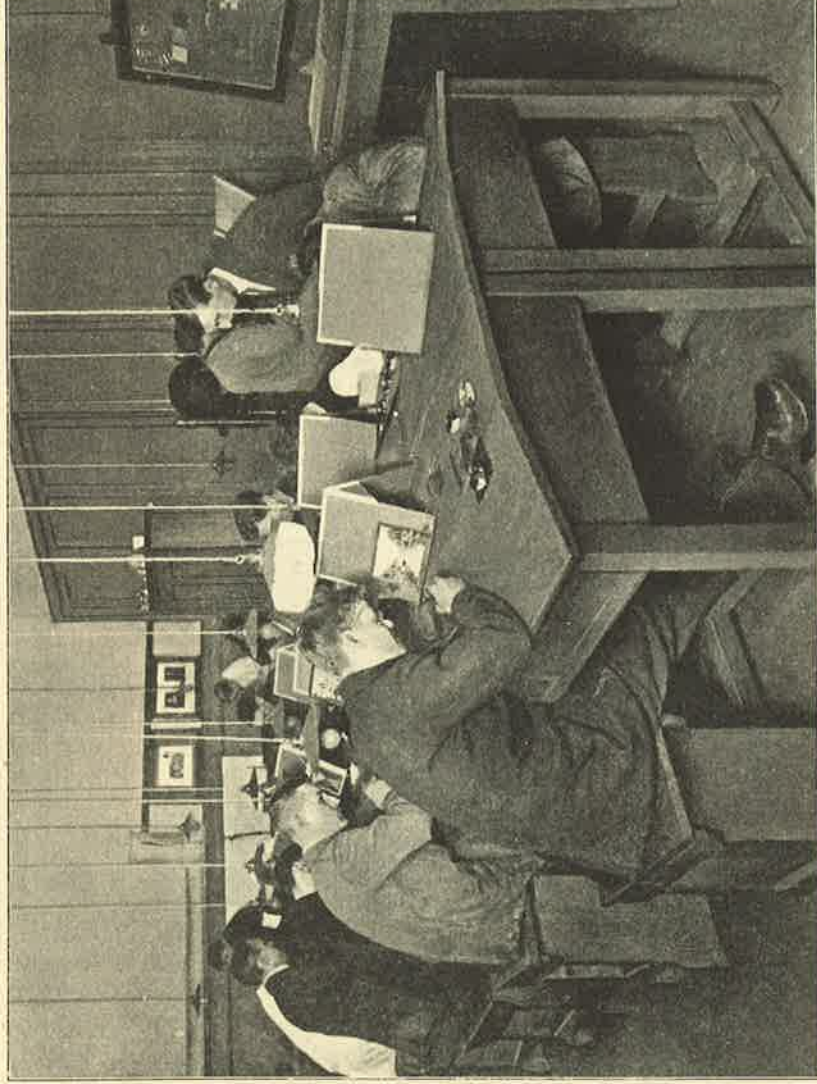
OFFSETPERS

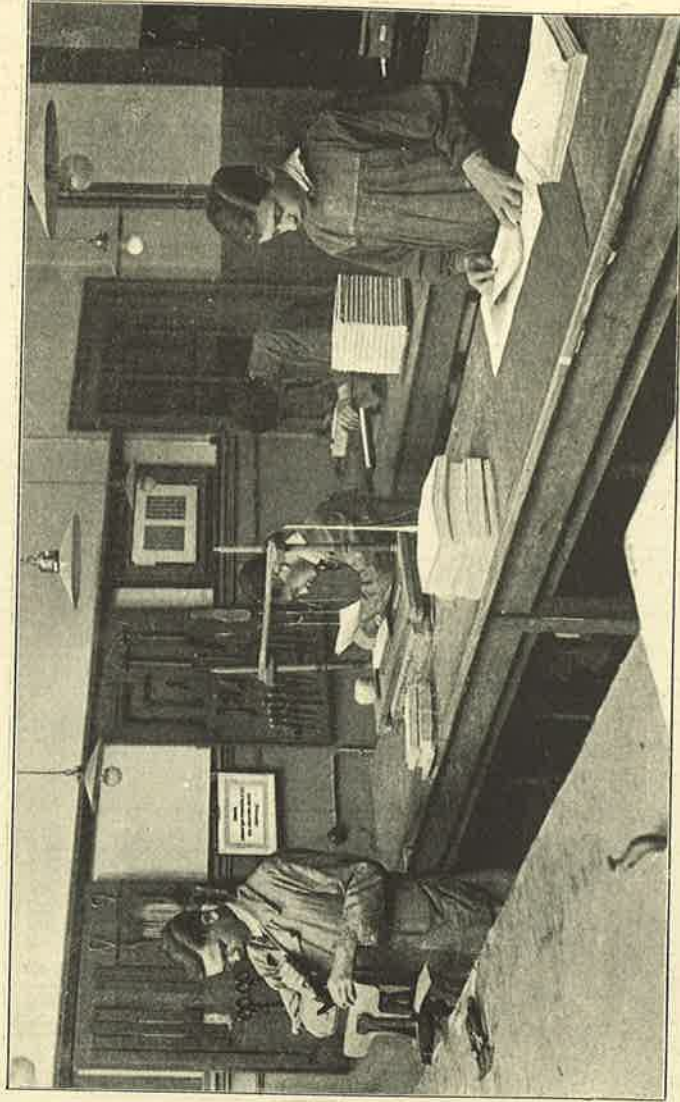
LA MACHINE ROTO-CALCO

OFFSETPRESSE

CHEMIGRAFIE ©© L'ATELIER A L'EAU FORTE POUR SIMILI GRAVURE ©© CHEMIGRAPHIE

BOEKBINDERIJ ©© L'ATELIER DE RELIURE ©© BUCHBINDEREI